

**МІЖНАРОДНЕ ПРАВО
INTERNATIONAL LAW**

УДК 349.6 (4-672 ЄС)

DOI: 10.26565/2075-1834-2020-30-17

**ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА КРАЇН ЄС ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ
ВІДНОСИН У СФЕРІ ПІДТРИМАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

Беспалова О. В.,

аспірант

Маріупольського державного університету,

м. Маріуполь, 87500, пр. Будівельників 129а,

e-mail: helgathemage@gmail.com

orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9701-8703>

АНОТАЦІЯ: *Вступ.* Стаття присвячена аналізу екологічної політики країн ЄС щодо регулювання суспільних відносин у сфері підтримання екологічної безпеки. У статті з'ясовано законодавче визначення поняття екологічної безпеки в Україні. Виявлено, що показником, який комплексно відображає різні аспекти стану довкілля, стійкості екологічних систем, а також ефективність державної політики в області екології є індекс екологічної ефективності. Проаналізовано індекс екологічної ефективності в розрізі країн Європейського Союзу. Автором здійснено розрахунок динаміки змін індексу екологічної ефективності для країн ЄС. Проведено поділ країн ЄС за регіонами.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Проаналізовано екологічне законодавство країн ЄС, зокрема, Данії, Словаччини, Франції та Мальти, які мають найвищі показники за індексом екологічної ефективності за 2018 рік в своєму регіоні. Визначено місце України в зазначеному рейтингу. Визначено, що індекс екологічної ефективності за 2020 рік розраховується за новою методикою, тому його вже неможливо використати в ретроспективі. З'ясовано, що підтримання екологічної безпеки є комплексним поняттям, яке охоплює широкий перелік заходів, процедур та напрацьованих практик щодо підтримання безпеки довкілля та безпеки людини на належному їхнього існування рівні, з метою захисту їх від антропогенного впливу та природних змін навколишнього природного середовища.

Висновки. Зроблено висновок про те, що по більшій частині структура та зміст екологічного законодавства країн ЄС схожа з українською, як в плані спеціалізації законів, так і державними структурами, які забезпечують виконання нормативно-правових актів. Однак, низька результативність наших державних служб все ще пов'язана з радянською спадщиною (як у Словаччині). Виокремлено потребу в більш детальному аналізі та окресленні перспектив впровадження в Україні досвіду Данії щодо питань регулювання земельних правовідносин, правил використання добрив, реалізації програм з використання нітратів, можливостей пільг для сільськогосподарських виробників. Визначено, що основним лейтмотивом екологічних політик країн ЄС є озеленення економіки та масштабне використання відновлювальних джерел енергії. Акцентовано увагу на нагальній потребі у проведенні загальнонаціональної політики екологічної просвіти громадян України, починаючи зі шкільного віку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: екологічна безпека, екологічна політика, Європейський Союз, законодавство, індекс екологічної ефективності, державна політика.

**ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА СТРАН ЕС
ОТНОСИТЕЛЬНО РЕГУЛИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ
В СФЕРЕ ПОДДЕРЖАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ**

Беспалова О. В.,

аспірант

Маріупольського державного університета

г. Маріуполь, 87500, пр. Строителей 129а,

e-mail: helgathemage@gmail.com

orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9701-8703>

АННОТАЦИЯ: Стаття посвящена анализу экологической политики стран ЕС по регулированию общественных отношений в сфере поддержания экологической безопасности. В статье определено законодательное закрепление понятия экологической безопасности в Украине. Выявлено, что показателем, который способен комплексно отразить различные аспекты состояния окружающей среды, устойчивости экологических систем, а также эффективность государственной политики в области экологии является индекс экологической эффективности. Проанализирован индекс экологической эффективности в разрезе стран Европейского Союза. Автором осуществлен расчет динамики изменений индекса экологической эффективности для стран ЕС. Проведено разделение стран ЕС по регионам.

Проанализировано экологическое законодательство стран ЕС, в частности, Дании, Словакии, Франции и Мальты, которые имеют высокие показатели по индексу экологической эффективности за 2018 в своем регионе. Определено место Украины в указанном рейтинге. Определено, что индекс экологической эффективности за 2020 год

рассчитывался по новой методике, поэтому его невозможно использовать в ретроспективе. Выяснено, что поддержание экологической безопасности является комплексным понятием, которое охватывает широкий перечень мероприятий, процедур и наработанных практик по обеспечению безопасности окружающей среды и безопасности человека на должном для их существования уровне, с целью защиты их от антропогенного воздействия и естественных изменений окружающей среды.

Сделан вывод о том, что по большей части структура и содержание экологического законодательства стран ЕС схожа с украинской, как в плане специализации законов, так и государственными структурами, обеспечивающими выполнение нормативно-правовых актов. Однако, низкая результативность наших государственных служб все еще связана с советским наследием (как в Словакии). Выявлена потребность в более детальном анализе и определении перспектив внедрения в Украине опыта Дании по вопросам регулирования земельных правоотношений, правил использования удобрений, реализации программ по использованию нитратов, возможностей введения льгот для сельскохозяйственных производителей. Определено, что основным лейтмотивом экологических политик стран ЕС является озеленение экономики и масштабное использование возобновляемых источников энергии. Акцентировано внимание на необходимости в проведении полномасштабной политики экологического просвещения граждан Украины, начиная со школьного возраста.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: экологическая безопасность, экологическая политика, Европейский Союз, законодательство, индекс экологической эффективности, государственная политика.

ECOLOGICAL POLICY OF EU COUNTRIES REGARDING THE REGULATION OF PUBLIC RELATIONS IN THE FIELD OF MAINTAINING ENVIRONMENTAL SAFETY

Olha Bepalova,

postgraduate student

Mariupol State University

Mariupol, 87500, 129a Budivelnkyiv Ave.,

e-mail: helgathamage@gmail.com

orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9701-8703>

ANNOTATION: *Introduction.* The article is devoted to the analysis of the environmental policy of the EU countries on the regulation of public relations in the field of environmental safety. The article clarifies the legislative definition of environmental safety in Ukraine. It was found that the indicator that comprehensively reflects various aspects of the environment, the sustainability of ecological systems, as well as the effectiveness of state policy in the field of ecology is the index of environmental efficiency. The index of ecological efficiency in the context of the countries of the European Union is analyzed. The author calculates the dynamics of changes in the environmental performance index for EU countries. The division of EU countries by regions has been carried out.

Summary of the main research results. The environmental legislation of the EU countries, in particular, Denmark, Slovakia, France and Malta, which have the highest indicators of the environmental efficiency index for 2018 in their region, is analyzed. The place of Ukraine in the specified rating is defined. It is determined that the environmental efficiency index for 2020 is calculated according to the new methodology, so it can no longer be used in retrospect. It is found that maintaining environmental safety is a complex concept that encompasses a wide range of measures, procedures and practices to maintain environmental safety and human security at the proper level of their existence, in order to protect them from anthropogenic impacts and natural changes.

Conclusions. It is concluded that for the most part the structure and content of environmental legislation of the EU is similar to the Ukrainian, both in terms of specialization of laws and government agencies that ensure compliance with regulations. However, the low efficiency of our public services is still linked to the Soviet legacy (as in Slovakia). The need for a more detailed analysis and outline of prospects for the implementation of the Danish experience in Ukraine on the regulation of land relations, rules for the use of fertilizers, implementation of programs for the use of nitrates, opportunities for benefits for farmers. It is determined that the main leitmotif of EU environmental policies is the greening of the economy and large-scale use of renewable energy sources. Emphasis is placed on the urgent need for a comprehensive policy of environmental education of Ukrainian citizens, starting from school age.

KEY WORDS: environmental safety, environmental policy, European Union, legislation, environmental performance index, public policy.

Вступ. До 1987 року та прийняття Резолюцій Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) №41/92 і №42/93, які сформулювали та проголосили Всеохоплюючу систему міжнародного миру та безпеки, до якої входило, зокрема, забезпечення та підтримання екологічної безпеки, проблеми навколишнього природного середовища до сфери безпеки входили опосередковано. Дискусії щодо розширення концепції безпеки та включення до неї екологічних питань посилились після закінчення «холодної війни», коли поступово стихла показова військова конфронтація, що дозволило зосередити увагу на більш важливих питаннях миру, економічної та політичної взаємодії, стану довкілля.

Стабільний науково-технічний прогрес має одним з недоліків розвиток глобальної екологічної кризи, яка сьогодні охопила всю планету. Це й демографічні проблеми, і парниковий ефект, забруднення вод світового океану, скорочення біологічного різноманіття, природні катаклізми, епідемії різноманітного характеру, які забирають людські життя. Всі ці та інші екологічні проблеми вже важко вирішити лише в рамках однієї країни, для цього необхідні спільні зусилля науковців, політиків, бізнесменів та урядовців

усіх країн світу. Поступова ліквідація екологічної кризи та підтримання екологічної безпеки у всіх її напрямках – є найбільш актуальним вектором людської діяльності, адже від цього залежить наше майбутнє.

Досвідом для наслідування в даний час можуть поділитись країни Європейського Союзу (далі – ЄС), які за час свого спільного існування сформували чіткі підходи до вирішення екологічних питань.

Дослідженням європейського права навколишнього середовища та екологічної безпеки як предметної сфери його регулювання займались такі вітчизняні та зарубіжні науковці як М.М. Микієвич, Н.І. Андрусевич, Т.О. Будякова, А. Кісс, Д. Шелтон та ін. Питання правового забезпечення екологічної безпеки розглядали в своїх наукових працях В.І. Андрейцева, Г.В. Анісімова, Г.І. Балюк, Т.Г. Ковальчук та ін.

Однак, екологічна ситуація у світі з кожним роком погіршується, що обумовлює постійну потребу в наукових дослідженнях теоретичного та практичного характеру. До того ж, є країни які мають позитивну практику реалізації обґрунтованої та ефективної екологічної політики, яка дозволяє підтримувати екологічну безпеку, і цей досвід необхідно досліджувати та адаптувати під українські реалії.

Метою статті є проведення порівняльного аналізу екологічної політики країн ЄС з питання регулювання суспільних відносин у сфері підтримання екологічної безпеки з метою використання у цього досвіду в Україні.

Основні результати дослідження. Екологічна безпека є досить новим поняттям в сучасній юридичній науці та законодавстві України. Першим нормативним документом сучасної України, в якому є згадка про екологічну безпеку є Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, який має окремий розділ «Екологічна безпека», в якому передбачено, що Україна дбає про екологічну безпеку громадян, про генофонд народу, його молодого покоління, а також має право заборонити будівництво та припинити функціонування будь-яких об'єктів, які спричиняють загрозу екологічній безпеці. Відповідно до ст. 50 закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 під екологічною безпекою визнано такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. При цьому, екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів [1]. Із визначення можна відмітити, що екологічна безпека охоплює дуже широкий спектр правових та екологічних питань, а запорукою забезпечення та підтримання екологічної безпеки є гармонійні та усталені відносини між державою та громадянами. Тож, частіше за все, екологічну безпеку досліджують нерозривно від екологічної політики країни, яка охоплює діяльність державних органів, спрямовану на забезпечення права кожного на безпечне життя і довкілля, та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Невід'ємною частиною екологічної політики є екологічне законодавство. Слід відмітити, що початком екологічної політики ЄС стало прийняття середньострокової Програми дій у сфері навколишнього середовища у 1973 році, коли ще ЄС була Європейським співтовариством. З того часу було прийнято ще шість подібних документів, які містили основні напрямки діяльності союзу по підтриманню сталості екологічних систем, поступового переходу до зеленої економіки та використання відновлювальних джерел енергії. Оскільки Програми затверджуються відповідними рішеннями Європейського Парламенту та Радою ЄС, то мають юридичну силу обов'язкових до виконання актів, на підставі яких кожна окрема країна-член ЄС закріплює на законодавчому рівні власну програму відповідно до своїх екологічних, адміністративних та фінансових можливостей.

Серед великої кількості виданих повноважними органами ЄС нормативно-правових документів у сфері охорони навколишнього середовища відмітимо директиви, які за загальним правилом, повинні бути перенесені до національного законодавства країн-учасниць. Найбільш важливими у сфері підтримання екологічної безпеки є Директива про середовище існування, Рамочна директива про відходи, Рамочна директива про якість повітря, Директива про промислові відходи. В рамках Римського договору, який прийшов на заміну Кіотському протоколу, наразі опубліковано також нові правила щодо загальноєвропейських лімітів викидів парникових газів та правила розподілу квот на аукціонах на період з 2021 по 2030 року.

Але тільки регламентація відносин по підтриманню стабільної екологічної ситуації не є запорукою ефективності виконання юридичних норм, і не здатна відобразити наслідки запровадження екологічної політики. Перед суспільством постало питання винайти такий показник, який би комплексно відображав різні аспекти стану навколишнього природного середовища та життєстійкості її екологічних систем, збереження біорізноманіття, стан протидії зміні клімату, а також ефективність державної політики в області екології. Одним з таких показників сьогодні є запроваджений в 2006 році Центром екологічного права та політики Йельського та Колумбійського університетів спільно з Об'єднаним дослідницьким центром Європейської комісії Індекс екологічної ефективності (EPI – Environmental Performance Index), який базується на 22 показниках, згрупованих в 10-ти категоріях (станом на 2018 рік).

Проаналізувавши дані EPI за період з 2014 по 2018 рік, нами було з'ясовано, що країни-члени ЄС стабільно входять в топ-50 держав (окрім Румунії, як а в 2014 році посідала 86 місце). Цей період було обрано з декількох причин. По-перше, склад ЄС в цей час не змінювався (останньою до об'єднання в 2013 році приєдналась Хорватія), по-друге, кількість країн у вибірці в 2014 році склала 178, порівняно з 132 в 2012 році, і в подальшому, в 2016 році вже було 180 країн (це наразі максимальна кількість для дослідження), по-третє, додалися показники для розрахунку й у вказаний період їх було в середньому 22. Інформація щодо топ-50 країн, за EPI станом на 2018 рік представлена в таблиці 1.

Таблиця 1.

Топ-50 країн за Індексом екологічної ефективності за 2018 рік

Країна	Місце в рейтингу	EPI	Країна	Місце в рейтингу	EPI
Швейцарія	1	87.42	Португалія	26	71.91
Франція	2	83.95	США	27	71.19
Данія	3	81.60	Словаччина	28	70.60
Мальта	4	80.90	Литва	29	69.33
Швеція	5	80.51	Коста-Ріка	30	67.85
Об'єднане Королівство	6	79.89	Болгарія	30	67.85
Люксембург	7	79.12	Катар	32	67.80
Австрія	8	78.97	Чеська Республіка	33	67.68
Ірландія	9	78.77	Словенія	34	67.57
Фінляндія	10	78.64	Тринідад і Тобаго	35	67.36
Ісландія	11	78.57	Сент-Вінсент та Гренадіни	36	66.48
Іспанія	12	78.39	Латвія	37	66.12
Німеччина	13	78.37	Туркменістан	38	66.10
Норвегія	14	77.49	Сейшельські острови	39	66.02
Бельгія	15	77.38	Албанія	40	65.46
Італія	16	76.96	Хорватія	41	65.45
Нова Зеландія	17	75.96	Колумбія	42	65.22
Нідерланди	18	75.46	Угорщина	43	65.01
Ізраїль	19	75.01	Білорусь	44	64.98
Японія	20	74.69	Румунія	45	64.78
Австралія	21	74.12	Домініканська Республіка	46	64.71
Греція	22	73.60	Уругвай	47	64.65
Тайвань	23	72.84	Естонія	48	64.31
Кіпр	24	72.60	Сінгапур	49	64.23
Канада	25	72.18	Польща	50	64.11
			Україна	109	52,87

Джерело: складено автором на підставі [3]

Для наочності представимо показник ЕРІ за 2018 рік в графічному форматі окремо для країн-членів ЄС (рис.1).

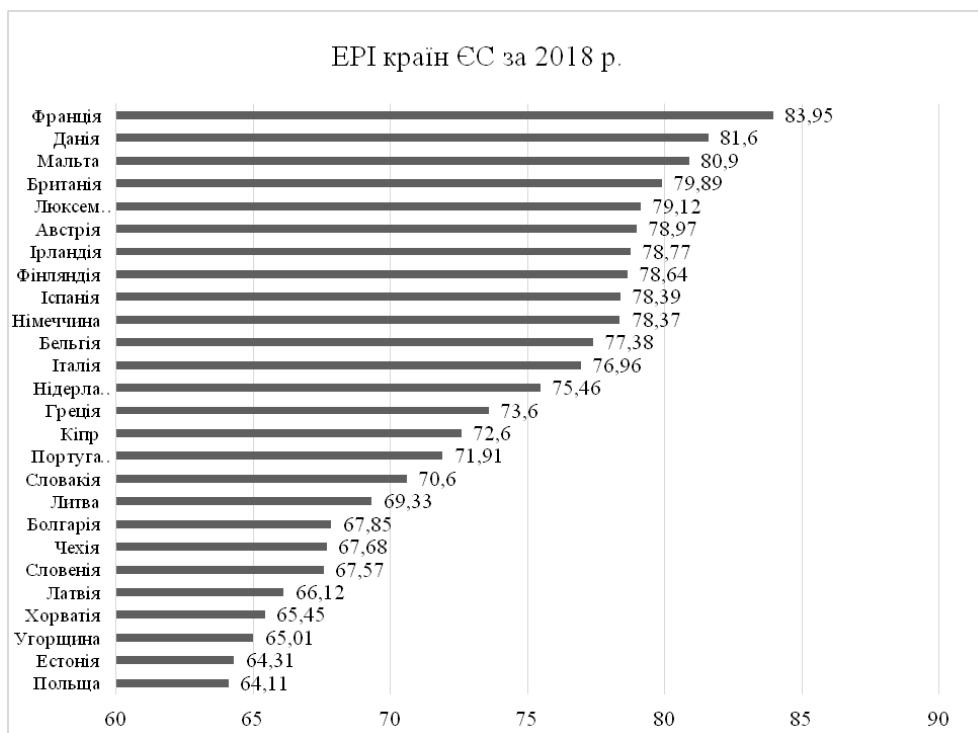

Рис. 1. Індекс екологічної ефективності країн ЄС за 2018 рік

Джерело: складено автором самостійно на підставі [2].

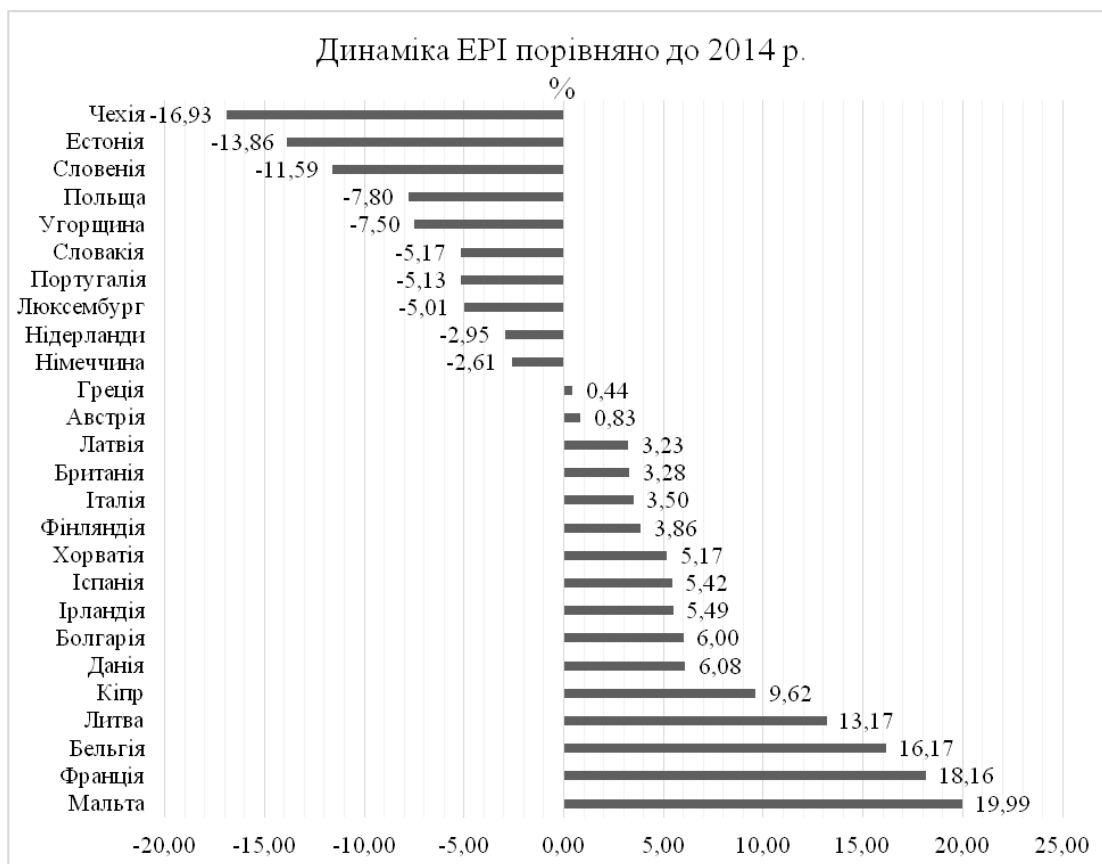
Оскільки шкала виміру зазначено індексу варіюється в діапазоні від 0 до 100, то діаграма підтверджує досить високий рівень ефективності екологічних політик європейських країн.

Слід відмітити динаміку індексу в досліджуваній період, у деяких країнах негативну (рис. 2).

В динаміці можна побачити значну різницю між ефективністю екологічної політики в країнах ЄС, від покращення на 19,99 % у Мальті до від'ємного показника 16,93 % в Чеській Республіці. Такі значні розбіжності обумовлюються, зокрема, різним географічним положенням, стартовими екологічними умовами, фінансуванням та економічними показниками.

За географічним показником умовно ЄС поділено на чотири регіони: південний (Португалія, Іспанія, Італія, Греція, Мальта, Болгарія, Кіпр та Хорватія), східний (Польща, Угорщина, Румунія, Чехія, Словаччина, Словенія), північний (Данія, Естонія, Ірландія, Латвія, Фінляндія, Литва та Швеція) та центральний і північно-західний (Австрія, Бельгія, Німеччина, Люксембург, Нідерланди, Франція, Великобританія, яка вибула зі складу ЄС на початку 2020 року, але в розрахунках вона присутня). Всі вони характеризуються певними особливостями екологічних політик.

Рис. 2. Зміни ЕРІ порівняно з базовим 2014 роком (в розрізі країн ЄС), %.

Джерело: складено автором самостійно.

Для досягнення мети дослідження виберемо з кожного географічного регіону по одній країні, яка посідає краще місце у рейтингу ЕРІ, що дозволить нам на конкретних прикладах проаналізувати екологічне законодавство як складову екологічної політики різних країн ЄС з питання регулювання суспільних відносин у сфері підтримання екологічної безпеки.

Особливістю південного регіону ЄС є аграрна направленість господарювання та розвинена туристична інфраструктура, що обумовлює такі екологічні проблеми як ерозія ґрунтів, забруднення повітря та води, особливо прибережних районів. З цього регіону для дослідження обрано Мальту, яка посідає 4 місце в рейтингу ЕРІ за 2018 рік та має найбільшу позитивну динаміку згідно рис. 2. Екологічне законодавство країни базується на трьох основних джерелах: міжнародні договори, законодавство ЄС та національні нормативно-правові акти. Мальта є учасником як напряму, так і через ЄС, наступних найбільш відомих та значних міжнародних угод: Міжнародна конвенція про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою, Конвенція ООН з морського права, Конвенція щодо запобігання забруднення моря відходами та іншими викидами, Женевська конвенція про транскордонне забруднення повітря, Базельська конвенція про транскордонні перевезення шкідливих відходів, Віденська конвенція про охорону озонового шару та Орхуська конвенція про доступ до інформації та доступ до правосуддя з питань довкілля [3]. Щодо актів ЄС, то вони налічують більш ніж 200 рішень, які мають пряму юридичну силу та директив, які повинні запроваджуватись в національне законодавство. Основні документи було зазначено вище.

Національне законодавство Мальти щодо забезпечення та підтримання екологічної безпеки представлено законом про охорону навколишнього середовища, а також розгалуженою системою законодавчих актів, які групуються за різними напрямками, такими як, охорона вод, повітря, суші, захист від шуму, управління відходами, збереження біорізноманіття та природи. Головним державним органом, який керує екологічною політикою є Управління з навколишнього середовища та ресурсів.

В останні декілька років уряд Мальти почав запроваджувати масштабну реформу в енергетичному секторі, результатом якої є запровадження політики, сфокусованої на формуванні рівноваги між економічним та екологічним секторами. Дії було направлено на модернізацію енергетичної інфраструктури, включаючи перехід електрогенерації з використання нафти до використання

природного газу. Важливим напрямком також є запровадження програм стимулювання енергетики шляхом надання грантів та податкових кредитів на енергозберігаючі проекти (системи освітлення, теплоізоляція, сонячне опалення, фотоелектричні панелі, сонячні водонагрівачі та вітряні станції). Цими заходами уряд намагається підвищити частку використання поновлюваних джерел енергії, яка складає лише 6% (станом на 2019 рік) від загального обсягу вироблення енергії. Через дефіцит води, який й значною проблемою для Мальти, країна удосконалює регулювання порядку опріснення водних ресурсів та інвестує в заводи по очищенню стічних вод, які повинні знизити навантаження на бюджет в частині надання дотацій для промисловості та сільського господарства [4].

Однак, зусилля держави направлені не тільки на прийняття та запровадження норм, але й на екологічну освіту населення, активне впровадження цифрових державних послуг та інформування різних категорій громадян про їхні права та обов'язки. Наприклад, для фермерів функціонує онлайн-платформа з інформацією про те, як виконувати обов'язки щодо використання нітратів в господарській діяльності; на рівні уряду запроваджено програму по екологічній освіті у школах тощо.

Східний регіон Європи характеризується промисловими забрудненнями повітря та води через присутність в країнах вугільних та хімічних підприємств. Словаччину обрано для дослідження як країну з 28 місцем у рейтингу EPI, який є найвищим серед країн цього регіону. Національне законодавство у сфері екологічної політики та безпеки в Словацькій Республіці представлено Конституцією, яка закріплює право на життєздатне довкілля та обов'язок громадянина захищати та покращувати навколишнє середовище. Кодекси в цій сфері відсутні, серед законодавчої бази слід відмітити закони про відходи, про рибальство, про збір, зберігання та поширення екологічної інформації, про оцінку впливу на довкілля, про охорону атмосферного повітря, про воду та інші [5].

Вищим органом, який наділений обов'язками керування екологічною політикою є Міністерство навколишнього середовища. Функціонують також районні відділення, яких налічується 72, та Словацька екологічна інспекція. Система органів державної влади представлена муніципалітетами та спеціальними установами із захисту окремих екологічних сфер (наприклад, рибальства). Можливо через таку розгалужену систему управління в країні відмічають слабку реалізацію законодавчих норм.

Країна значною мірою залежить від атомної енергетики, близько 54% енергоспоживання покладається на це джерело, і станції продовжують будувати. На поновлювані джерела енергії припадає лише 6,8% виробництва енергії (станом на 2019 рік) [6]. В 2019 році уряд Словаччини ухвалив нову екологічну стратегію під назвою «Зелена Словаччина – Стратегія екологічної політики Словацької республіки до 2030 року». До цього діяла програма 1993 року, яка жодного разу не переглядалась. Основними напрямками нової стратегії є три напрямки: захист води та біорізноманіття, атмосферного повітря, а також запровадження та підтримання зеленої економіки. Окремо акцентовано увагу на покращенні стану національних парків та лісів країни [7].

Країни північного регіону ЄС відрізняються гармонійним розвитком та раціональним використанням природних ресурсів. Цей регіон представлено Данією, яка має 3 місце за індексом EPI. Ця країна має довгу історію розвитку екологічної політики, перший комплексний природоохоронний акт видано у 1973 році на базі раніше прийнятих (деякі з них сягали XIX століття) законів про охорону здоров'я, забруднення водотоків та регулювання відносин з сусідніми країнами з приводу недопущення забруднень довкілля промисловістю та фермерськими господарствами. Трохи раніше, в 1971 році було створено Міністерство охорони навколишнього середовища (з 1971 по 1973 роки воно називалось Міністерством по боротьбі з забрудненнями). Вже при формуванні Міністерства відмічається децентралізація. На центральному рівні Міністерство як вищий державний орган керує основними екологічними завданнями, муніципалітетам на місцях дозволяється видавати дозволи, проводити контроль та інспектування суб'єктів господарювання. Серед державних інститутів слід також відмітити наявність Міністерства клімату та енергетики, Екологічної економічної ради, Агентства з охорони навколишнього середовища, Агентство та Датське агентство природи.

Основним екологічним нормативно-правовим актом виступає закон про охорону навколишнього природного середовища. На рівні з ним існують закони про хімічні речовини та продукти, про забруднення ґрунтів та про екологічну відповідальність. Оскільки 60% від загальної площі країни займають сільськогосподарські угіддя характерною рисою екологічної політики Данії є правила використання добрив та рослин в сільському господарстві та національні програми з використання нітратів [8].

З метою вирішення питань якості та очищення повітря уряд Данії запровадив в 2010 році податок на викиди азоту, а також інвестовано в систему екологічно чистого громадського транспорту. Одним з амбітних планів для країни є запровадження програми на підставі енергетичної угоди з Folketing, згідно якої 100% електроенергії до 2030 року повинно бути отримано з відновлювальних джерел енергії. В рамках цього проекту заплановано будівництво трьох крупних офшорних вітроелектростанцій та зниження податків для осіб та суб'єктів господарювання, які використовують відновлювальні джерела енергії для своїх потреб [9].

Центральний та північно-західний регіон ЄС представлено Францією, яка займає 2 місце серед країн світу за рейтингом ЕРІ за 2018 рік. Основні принципи екологічного права викладено в Екологічній Хартії 2004 року, яка є частиною Конституції країни. На відміну від країн, які розглядалися, Франція має Екологічний кодекс, який містить значну кількість законів та наказів, що стосуються безпеки довкілля, зокрема, правила щодо збереження природних ресурсів, порядок моніторингу небезпечних видів діяльності, порядок розрахунку екологічних оцінок та регулювання громадських екологічних ініціатив. Французьке законодавство також має Гірський та Енергетичний кодекс, Кодекс з охорони здоров'я. Вищий орган влади в екологічній сфері представлено Міністерством з екологічних та інклюзивних перехідних процесів, який здійснює свою політику через п'ять генеральних управлінь: енергії та клімату; інфраструктури, транспорту та моря; планування, житла та природи; попередження технологічних ризиків; цивільної авіації. Ще одним державним органом у сфері підтримання екологічної безпеки є Генеральна рада з навколишнього середовища та сталого розвитку, яка має на меті консультування уряду з екологічних питань. Рада є спеціальним органом, що займається оцінкою впливу державних та приватних екологічних проєктів на довкілля.

Франція має розгалужену систему адміністративних органів, які займаються спеціальними екологічними питаннями, зокрема, ядерною безпекою, радіоактивними відходами тощо, а також місцеву владу, яка користується адміністративними засобами по відношенню до порушників екологічної безпеки.

Корисною є французька практика з приводу доступу громадян до екологічної інформації та участі громадськості у вирішенні екологічних питань. У країні існує Кодекс відносин між громадськістю та адміністрацією. Крім того, будь-яке публічне адміністративне рішення, план або проєкт, який може вплинути на стан довкілля, повинен бути наданий на розгляд громадян відповідної місцевості. Громадськість може представляти свої спостереження, думки та коментарі, зокрема, через інтернет [10].

Серед проблемних питань Франції аналітики називають державні плани по скороченню використання атомної енергії з 75% до 50% до 2025 року, які пов'язано зі збільшенням використання відновлювальних джерел енергії [11].

У червні 2020 року було опубліковано новий рейтинг країн за ЕРІ, який вже групує країни за 11 категоріями екологічних проблем, використовуючи 32 показники ефективності. Оскільки кількість показників змінилась, це впливає як на загальний рейтинг країн, так і на динаміку змін порівняно з базовим 2014 роком, в якому було використано меншу кількість показників. Вважаємо, що подібні зміни повинні зробити ЕРІ більш точним, однак, нова методика унеможливує співставлення рейтингових показників у ретроспективі.

Висновки. Екологічна безпека охоплює широкий спектр суспільних відносин із забезпечення та підтримання необхідного для життя людини, а також, існування та збереження біорізноманіття, навколишнього природного середовища. Процес підтримання екологічної безпеки на належному для життя рівні є складним та багатограним, що включає комплекс заходів, процедур та напрацьованих практик в екологічній площині. Європейські країни та світ вже давно використовують дефініції «environmental safety», «environmental policy» та «environmental law», і все активніше працюють в напрямку запровадження нових методів зменшення антропогенного впливу на довкілля в рамках національних екологічних політик.

Аналіз законодавств країн ЄС показує сформовану та працюючу адміністративну та нормативно-правову системи в екологічній галузі. Слід відмітити, що система законодавства країн ЄС має схожості з українською та представлена Конституціями країн, законом про охорону навколишнього природного середовища та законами за спеціалізацією (про охорону вод, суші, повітря тощо). Вітчизняна кодифікація екологічних норм подібна до існуючої у Франції, що є позитивним для України показником. Система органів влади, які забезпечують охорону довкілля у країнах ЄС, представлена профільними міністерствами, інспекціями, агентствами та управліннями. Щодо стану забезпеченості законодавчих норм та розгалуженістю державного апарату, який відповідальний за їхнє виконання, Україна більше тяжіє до практики Словаччини, що по більшій частині можна аргументувати радянською спадщиною моделі державного управління.

Корисною практикою для України, як для держави з 70% території, займаними сільськогосподарськими угіддями, може стати політика Данії щодо правил використання добрив, затвердження та реалізації програм з використання нітратів (з пільгами для сільськогосподарських підприємств, які не використовують нітрати тощо), а також поступове озеленення економіки та використання відновлювальних джерел енергії.

Крім цього, в рамках екологічної політики європейських країн щодо забезпечення та підтримання екологічної безпеки проводиться активна робота по екологічній освіті як на базі шкіл всіх рівнів, так і у сфері вищих навчальних закладів, що також потрібно активно впроваджувати в українській системі освіти. Існує нагальна потреба у формуванні та постійному підвищенні рівня правосвідомості громадян, забезпеченні їхнього доступу до екологічної інформації та можливостям по отриманню цього доступу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. №1264. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення 05.11.2020 р.)
2. Индекс экологической эффективности. Гуманитарный портал. ISSN 2310-1792. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nonews.co/wp-content/uploads/2016/02/epi2018.pdf> (дата звернення 05.11.2020 р.)
3. R. Galea Cavallazzi, R. Gatt. Environment and climate change in Malta. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=24a7be19-1e87-4fcc-ae16-bf24f4565494> (дата звернення 05.11.2020 р.)
4. Malta's sustainable development vision for 2050. Ministry for the environmental, sustainable development and climate change. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://meae.gov.mt/en/Public_Consultations/MSDEC/Documents/Malta's%20Sustainable%20Development%20Vision%20for%202050.pdf (дата звернення 05.11.2020 р.)
5. Slovakia : Environmental and climate change law 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iclg.com/practice-areas/environment-and-climate-change-laws-and-regulations/slovakia> (дата звернення 05.11.2020 р.)
6. Slovakia. Sustainable governance indicators. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sgi-network.org/2019/Slovakia> (дата звернення 05.11.2020 р.)
7. Envirostratégia 2030. Ministerstvo životného prostredia SR. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.minzp.sk/iep/strategicke-materialy/envirostrategia-2030/> (дата звернення 05.11.2020 р.)
8. Denmark: Environmental Issues, Policies and Clean Technology. How clean is your country? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.azocleantech.com/article.aspx?ArticleID=555> (дата звернення 05.11.2020 р.)
9. Denmark. Sustainable governance indicators. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.sgi-network.org/2018/Denmark/Environmental_Policies (дата звернення 05.11.2020 р.)
10. France : Environmental and climate change law 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iclg.com/practice-areas/environment-and-climate-change-laws-and-regulations/france> (дата звернення 05.11.2020 р.)
11. France. Sustainable governance indicators. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sgi-network.org/2019/France> (дата звернення 05.11.2020 р.)

REFERENCES

1. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha : Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 r. №1264. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (data zvernennia 05.11.2020 r.)
2. Yndeks ekolohycheskoi efektyvnyosti. Humanitarnyi portal. ISSN 2310-1792. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <https://nonews.co/wp-content/uploads/2016/02/epi2018.pdf> (data zvernennia 05.11.2020 r.)
3. R. Galea Cavallazzi, R. Gatt. Environment and climate change in Malta. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=24a7be19-1e87-4fcc-ae16-bf24f4565494> (data zvernennia 05.11.2020 r.)
4. Malta's sustainable development vision for 2050. Ministry for the environmental, sustainable development and climate change. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: https://meae.gov.mt/en/Public_Consultations/MSDEC/Documents/Maltas%20Sustainable%20Development%20Vision%20for%202050.pdf (data zvernennia 05.11.2020 r.)
5. Slovakia : Environmental and climate change law 2020. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <https://iclg.com/practice-areas/environment-and-climate-change-laws-and-regulations/slovakia> (data zvernennia 05.11.2020 r.)
6. Slovakia. Sustainable governance indicators. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <https://www.sgi-network.org/2019/Slovakia> (data zvernennia 05.11.2020 r.)
7. Envirostratégia 2030. Ministerstvo životného prostredia SR. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <https://www.minzp.sk/iep/strategicke-materialy/envirostrategia-2030/> (data zvernennia 05.11.2020 r.)
8. Denmark: Environmental Issues, Policies and Clean Technology. How clean is your country? [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <https://www.azocleantech.com/article.aspx?ArticleID=555> (data zvernennia 05.11.2020 r.)
9. Denmark. Sustainable governance indicators. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: https://www.sgi-network.org/2018/Denmark/Environmental_Policies (data zvernennia 05.11.2020 r.)
10. France : Environmental and climate change law 2020. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <https://iclg.com/practice-areas/environment-and-climate-change-laws-and-regulations/france> (data zvernennia 05.11.2020 r.)
11. France. Sustainable governance indicators. [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <https://www.sgi-network.org/2019/France> (data zvernennia 05.11.2020 r.)